

Správní řád

Správní řád je obecným právním předpisem, který upravuje pravidla řízení probíhajících před úřady. Je však potřeba říci, že správní řád určuje pravidla nejen pro správní řízení, ale i pro jiné postupy úřadů, například vyřizování stížností, vydávání osvědčení, sdělení, schvalování opatření obecné povahy apod.

1. Kdo je účastníkem řízení před úřadem?

Správní řád rozlišuje mezi tzv. přímými účastníky (jedná se především o žadatele - § 27 odst. 1) a nepřímými účastníky (tj. osobami, jež mohou být rozhodnutím dotčeny na svých právech, a osoby, o nichž to stanoví zákon - § 27 odst. 2 a 3). Některá procesní práva náleží v řízení pouze přímým účastníkům. Např. jen přímým účastníkům se oznamuje zahájení řízení z moci úřední, jen přímý účastník je oprávněn navrhnout veřejnost ústního jednání, označení přímých účastníků je součástí výroku rozhodnutí, některá rozhodnutí se doručují jen přímým účastníkům apod. Cílem právní úpravy je urychlit jednání na úřadech a zabránit tomu, aby lidé, kterých se výsledek konkrétního řízení až tak dalece nedotýká, ztěžovali jiným přístup k jejich právům.

Důležité je zmínit, že odlišná pravidla účastenství v řízení mohou být obsažena i v jednotlivých resortních předpisech - např. ve stavebním zákoně.

2. Jak se mám zachovat, jsem-li přesvědčen o svém účastenství v řízení, ale úřad se mnou jako s účastníkem nejedná?

Správní řád stanoví (§ 28), že za účastníka je v pochybnostech považován i ten, kdo tvrdí, že je účastníkem, dokud se neprokáže opak. Proto je třeba úřad kontaktovat a přihlásit se jako opomenutý účastník řízení. Úřad účastenství buď přizná, anebo vydá usnesení o tom, že účastníkem nejste.

V případě, že se o tom, že bylo vedeno řízení, dozvíte až po vydání rozhodnutí, můžete proti tomuto rozhodnutí podat odvolání do 30 dnů ode dne, kdy jste se o jeho vydání dozvěděl/a, nejpozději však do 1 roku ode dne, kdy bylo oznámeno poslednímu z řádně obeslaných účastníků (§ 84).

3. Jaký je úřední jazyk?

Úředním jazykem je čeština, účastníci však mohou jednat a písemnosti předkládat i ve slovenštině (§ 16). Překlady a tlumočnicka si účastník hradí sám. Výjimkou jsou příslušníci národnostních menšin, které tradičně a dlouhodobě žijí na našem území. Tito mají právo jednat v jazyce této menšiny, a pokud správní orgán nemá osobu, která by v takovém jazyce byla schopna jednat, musí na své náklady zabezpečit tlumočnicka.

4. Mám právo na pořízení kopie ze spisu?

Ano, správní řád výslovně určuje, že správní orgány jsou povinny poskytovat osobám oprávněným nahlížet do spisu (§ 38) kopie spisového materiálu. Právo nahlížet do spisu přitom mají především účastníci a jejich zástupci, dále však i jiné osoby, které prokáží právní zájem či jiný vážný důvod.

5. Jak se mohu bránit proti liknavosti či úplné nečinnosti úřadu?

Podle správního řádu je nedodržení lhůt nečinností úřadu. Proti nečinnosti je povinen zakročit nadřízený úřad (§ 80), který se může pouze rozhodnout, jaký prostředek nápravy využije - zda přikáže podřízenému úřadu, aby vydal rozhodnutí, případně mu v odůvodněných případech prodlouží lhůtu k rozhodnutí, anebo zda věc svěří jinému podřízenému úřadu, případně rozhodne sám.

Hodláte-li se obrátit se stížností na nečinnost na nadřízený orgán, můžete k tomu využít formulář - žádost o uplatnění opatření proti nečinnosti, který naleznete na www.ochrance.cz pod odkazem „životní situace“ (vlevo dole).

6. Jaká jsou pravidla pro doručování písemností a co je to fikce doručení?

Přednostně se doručuje do datové schránky (tedy elektronickou cestou). Písemnost je považuje za doručenu okamžikem, kdy se adresát přihlásil do datové schránky, bez ohledu na skutečný okamžik přečtení obsahu doručované zprávy. Dále se elektronicky doručovaná písemnost považuje za doručenu 10. den od jejího dodání do datové schránky, ačkoli se majitel schránky do ní v této době vůbec nepřihlásil - nastává fikce doručení. Toto nepřihlášení se po dobu delší jak 10 dnů jde tedy plně k tíži majitele datové schránky.

Nemá-li adresát zřízení datovou schránku, doručuje se mu listina kamkoliv, kde může být zastížen. Je právem účastníka řízení sdělit úřadu adresu pro doručování. Taktéž u tohoto způsobu doručování počítá zákon s fikcí doručení - v případě nezastížení adresáta a uložení zásilky k vyzvednutí se zásilka považuje za doručenu desátým dnem od svého uložení, i když si ji adresát fakticky nevyzvedl.

Okamžikem doručení (skutečným i fiktivním) začíná běžet lhůta k podání odvolání. Otálet s vyzvednutím úředních písemností se proto nevyplatí déle jak 10 dnů.

7. Co je to koncentrace řízení?

Jednoduše řečeno platí, že řízení se má odehrávat především u úřadu prvního stupně. Proto je třeba, aby účastníci řízení již v této fázi řízení (a nikoli až v odvolání či při žádosti o přezkum pravomocného rozhodnutí) uplatnili všechny své náměty, námítky a připomínky a navrhli případně provedení dalších důkazů - konkretizovali jaké. Při pozdějším uplatnění na ně úřady nemusí brát zřetel - viz bod týkající se odvolacího řízení.

8. Jaký je rozdíl mezi rozhodnutím a usnesením?

Všechna vydaná rozhodnutí správního orgánu se dělí na „rozhodnutí“ (v užším smyslu) a „usnesení“. Základní rozdíl mezi nimi je v tom, že „rozhodnutí“ se vydává jen ve věci samé (tedy o té otázce, o kterou v řízení jde). Formu „usnesení“ mají jiná rozhodnutí úřadu, která upravují průběh správního řízení. Vydávají se například při rozhodování o tom, zda je určitý úředník podjatý, že někdo není účastníkem řízení, že někomu bude ustanoven opatrovník, v některých případech zastavení řízení apod. Zásadní rozdíl pro účastníky řízení je v tom, že odvolání proti usnesení nemá odkladný účinek, a navíc se lze odvolat jen proti některým usnesením (podrobně v § 76).

9. Jaká jsou pravidla odvolacího řízení?

V zásadě lze odvolání (§ 81 a násl.) podat do 15 dnů ode dne oznámení rozhodnutí a nestanoví-li zákon jinak, odvolání má odkladný účinek (§ 85).

Kromě obecných náležitostí podání (kdo je činí, čeho se týká, co se navrhuje) musí odvolání ještě obsahovat údaje:

- proti kterému rozhodnutí směřuje,
- v jakém rozsahu ho napadá,
- v čem je spatřován rozpor s právními předpisy nebo nesprávnost rozhodnutí nebo řízení, jež mu předcházelo.

Správní orgány nejsou v odvolacím řízení povinny přezkoumávat správnost napadeného rozhodnutí v plném rozsahu, ale pouze v rozsahu podaných námitek. Nepřihlíží se rovněž k vadám řízení, které neměly podstatný vliv na zákonnost a správnost rozhodnutí. Účastníci přitom nemohou v odvolání namítat to, co mohli uplatnit v řízení na prvním stupni (§ 82 odst. 4). Počet stejnopisů odvolání má být dostatečný (jeden pro úřad a dále po jednom pro každého dalšího účastníka).

10. Je možné napadat nezákonnost již pravomocného rozhodnutí?

Ano. Každý může podat podnět úřadu, v němž napadá nezákonnost již pravomocného rozhodnutí. Na zahájení přezkumného řízení však není právní nárok, záleží tak do jisté míry na úřadu samotném, zda řízení o přezkumu zahájí (na jeho vyhodnocení kvality napadeného rozhodnutí).

Pokud jde o lhůtu, v níž je možné pravomocné rozhodnutí napadnout, platí, že přezkumné řízení může úřad zahájit nejpozději do 1 roku ode dne nabytí právní moci rozhodnutí, jehož zákonnost je zpochybňována. Současně platí, že úřad musí (pokud shledá důvod) zahájit přezkumné řízení

nejpozději do 2 měsíců ode dne, kdy se o důvodu pro jeho zahájení dozvěděl. V samotném přezkumném řízení úřad musí vydat rozhodnutí nejpozději do 15 měsíců ode dne právní moci rozhodnutí, jehož zákonnost je přezkoumávána.

11. Vyřizování stížností

Podrobnější pravidla pro vyřizování stížností občanů má většina správních orgánů obsažena přímo ve svých vnitřních předpisech. Standardy nastavené vnitřními právními předpisy úřadů však pochopitelně nesmí být pro občany méně výhodné, než jak je upravuje správní řád (§ 175). To například znamená, že interním předpisem může být lhůta k vyřízení stížnosti stanovena pouze kratší, nikoli delší, než je zákonná lhůta (60denní).

12. Mohu se proti vydanému rozhodnutí bránit u soudu?

Ano, pravomocná správní rozhodnutí je možno soudně přezkoumat.

Ve většině případů se soudně přezkoumávají až pravomocná správní rozhodnutí (žalovaným úřadem je tedy odvolací orgán) a žalobu je třeba v těchto případech podat ke správnímu soudu.

Existují však případy, kdy zákon počítá s tím, že žaloba k soudu přímo nahrazuje odvolací řízení před správním orgánem. O této skutečnosti však musíte být poučeni v rozhodnutí správního orgánu (příkladem může být rozhodnutí katastrálního úřadu o zamítnutí návrhu na vklad). Poučení musí obsahovat informaci o tom, podle jakého předpisu se žaloba podává. Žaloba podle občanského soudního řádu se podává u civilního, nikoli správního soudu.